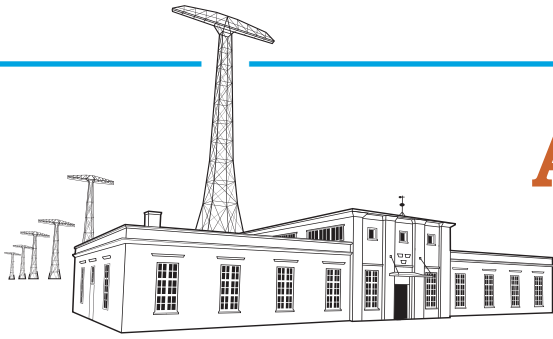

Nr 3 2007

Medlemsblad för

Alexander

*Grimeton
Veteranradios
Vänner*

Alternatorn

FOTO: JOHN STRANDBERG

Omkring 400 personer kom till Alexandersdagen vilket var ungefär lika många som året innan. Antenntåget är ett av de populäraste inslagen och samlar alltid mycket folk som bjuds en åktur på Antennvägen, nära alla de sex magnifika tornen.

Sakkunniga guider var Ernst-Arvid Ohlson och Bertil Bertilsson. Båda har varit anställda på stationen

Välkommen till höstmötet onsdag 26 sept

www.alexander.n.se

Hej alla medlemmar i Alexander!

Hösten är här. Det märks bland annat på att det nu är dags för Alexanders höstmöte. Om sommaren finns just inte mycket att säga. Möjligen anser väl en och annan att det har varit höst hela sommaren.

Vad det nu har varit för årstid denna sommar så har tillströmningen till Alexanders tisdagskvällar varit god. Kanske kan man tacka det uteblivna bad- och solvädret för det. Det har med andra ord varit lagom väder för världsarvsbesök med sändarstart, videovisning och antennkunskap. Även Alexandersondagen gynnades av lagom väder med cirka 400 besökare, det var ungefär samma antal som förra året.

Glöm nu inte: **Höstmötet den 26 september**, se mer om detta på nästa sida. Programpunkten ”Alexandermedlemmar berättar radiohistoria” ser jag verkligen framemot. Läs också Dixis lysande kåseri på sista sidan och Ola Hernvalls intressanta tekniska betraktelse på sidan 7.

Poängpromenaden på Alexandersondagen:

53 personer deltog i poängpromenaden. Rätt rad: X1X 22X 2X22. Skiljefrågan: 107 stycken. Närmast kom L E Bratt, Falkenberg, med 111 stycken. Tre deltagare hade 10 rätt. Priser till Sven Hörbeck, Göteborg, Bengt-Åke Torhall, Torup och Ingegärd Torhall, Torup. Priser går också till sex deltagare med 9 rätt: Ingeborg Leffler, Horred, Jan Leffler, Horred, Birger Andersson, Göteborg, Kjell Siegert, Partille, Britt Marie Åkesson, Göteborg och Iréne Börjesson, Frillesås. Priser har skickats med posten.

På poängpromenaden gällde det att känna igen en blomma i diket. Kan det vara en nattklocka, nattskärra eller nattviol? Rätt svar var det sistnämnda, nattviol och det visste många. Dom visste nog också att nattklocka finns det inget som heter och att nattskärra är en fågel.

Alternatorn

Alexander GVV

– Grimeton Veteranradios Vänner

Radiostationen, Grimeton 72

SE-430 16 Rolfstorp

E-post: info@alexander.n.se

Hemsida: www.alexander.n.se

Redaktör: **John Strandberg**

Tel 0705 857381 fax 0340 37373

E-post: john.strandberg@swipnet.se

I redaktionen: **Ulf Larsson**

Ansvarig utgivare: **Bo Johansson**

Teknisk produktion: **Benny Johansson**

Tryckt hos Världsarvet Grimeton 2007

Årgång 2 (Nr 7 från starten 2006)

Kallelse till Höstmöte 2007

Medlemmarna i ALEXANDER-GVV kallas härmed till ordinarie höstmöte onsdagen den 26 september 2007 kl. 19.00 i sändarsalen i Grimeton.

Kvällen inleds med sedvanliga höstmötesförhandlingar, se förslag till dagordning nedan.

Efter förhandlingarna berättar Alexandermedlemmar radiohistoria. Därefter erbjuds deltagarna att se utställningen Mobiltelefonen 50 år. Sedan följer samvaro över en kopp kaffe och fralla.

Välkomna!

Styrelsen för ALEXANDER-GVV

Förslag till dagordning vid Höstmötet

1. Mötets öppnande
2. Godkännande av dagordning
3. Val av justeringsmän för höstmötesprotokollet
4. Information om Alexanders verksamhet hittills under året
5. Beslut om medlemsavgift för år 2008
(Styrelsens förslag: Oförändrad medlemsavgift)
6. Information om Alexanders aktiviteter i höst, arbetskvällar mm
7. Övriga frågor
8. Mötets avslutning

ALEXANDER
Grimeton Veteranradios Vänner
Radiostationen, Grimeton 72
S - 430 16 Rolfstorp

Org.nr. 849600-7389
Pg: 171 54 33-7
Tel: 0340-67 42 51
Fax: 0340-67 41 95

E-post: info@alexander.n.se

Alexanderssändaren

startadestvågångerpåAlexanderson-dagen. Budskapet, som sändes ut över världen, berättade att svensken Carl von Linné föddes för 300 år sedan. Omkring 200 radioamatörer, företrädesvis i Europa men också i Kanada och USA uppfattade meddelandet vilket bekräftades med, i de flesta fall, e-post. Omkring 400 personer kom för att se och höra sändaren, se på video, gå poängpromenaden samt åka Antenntåget.

Kungsbacka Tidning intervjuar Bo Johansson, Alexanders ordförande.

TV 4 filmade och intervjuade sändningsledaren Lars Kålland, för dagen upklädd i uniform.

Det var tidvis trångt i sändarsalen när alla ville se och höra den gamla alternatorn mullra igång. Ulf Larsson från Alexander passade på att förevisa folkstormen från konferensrummets fönster.

Foto: John Strandberg

Stina Nilsson och Inga-Carin Nilsson var två av dem som såg till så att personal och besökare kunde äta sig mätta.

Hur bär man sig åt när man ska flytta en så tung pryl att man inte orkar lyfta den? Världsarvets guide Gösta Öborn har svar på denna och många andra frågor i Alex labb.

En och annan äldre skönhet brukar parkera vid Radiostationen på Alexanderondagen.

Ingvar Lund sålde gamla prylar. André Berggren funderar på ett köp.

Stationens gamla trojänare fick hjälpin i garaget av villig handkraft.

SAQ:S

ANTENN

Den gigantiska långvågsantennen i Grimeton är ett givet blickfång i det mellan-halländska landskapet. De sex antenntornen, 127 meter höga och med 46 meter långa tvärarmar högst upp, var under lång tid Sveriges högsta byggnadsverk.

Antenntornen

Antenntornen är konstruerade av den svenske professorn Henrik Kreüger. Det är en fackverkskonstruktion av valsat järn som är sammanfogat med nitar. Tillverkningen utfördes av Motala Verkstad. Vikten på de fyra mellantornen är cirka 130 ton vardera. De båda ändtornen är något kraftigare konstruerade och väger cirka 160 ton vardera. Ytbehandlingen består av två lager blymönja och tre lager linoljefärg. Inbördes avståndet mellan två torn är 380 meter.

Vid varje torn finns ett manuellt manövrerat hiss-spel, till vilket koppas en hisskorg av mycket ”luftigt” utförande. Uppe på tvärarmarna finns gångbryggor. På mellantornen kan man hänga traverskorgar under gångbryggorna, för att underlätta arbete med isolatorer och topplinor. Varje torn är dessutom försett med en fast stege med ryggskydd. Vid arbete i antenntornen används ofta så kallade båtsmansstolar, som hissas ned från tvärarmen till lagom höjd.

Topplinorna

Antennströmmen fördelas över antennen via åtta topplinor. Dessa går från avstämningsspolen vid stationsbyggnaden upp till första tornets tvärarm, därefter under tvärarmarna på öv-

riga torn, och slutligen ned till sista tornets avstämningsspole. Materialet i topplinorna är fosforbrons, som är tillräckligt draghållfast för att klara så långa spann som 380 meter. Topplinorna är upphängda i två isolatorer som tillsammans är 2,9 m långa.

(Ursprungligen fanns tolv topplinor. Dessa var försedda med så kallade brottkopplingar, som hade dubbelt syfte. De skulle brista och låta linorna falla ned i händelse av stor islast eller starka vindar, dels för att skydda linorna mot brott, men även för att skydda tornen mot extrema laster. Emellertid brast brottkopplingarna besvärande ofta, varför man beslöt att ta bort fyra topplinor. Därmed reducerades lasten på tornen så att brottkopplingarna inte behövdes för att skydda dessa, och brottkopplingarna kunde ersättas med fast upphängning. Inga linbrott har förekommit, och problemen med topplinorna har reducerats enormt därefter.)

Strålände delar av antennen

Endast vertikal polarisation fungerar för långväga förbindelser på långvåg. Därför sker nyttig strålning endast från element som har en vertikal komponent. Från vardera av mellantornen går en ledare ner till marken nästan vertikalt, och det är från dessa ledare som radiostrålningen sker. Dessutom är upp- och nedledningarna vid ändtornen strålände. Mellan tornen har topplinorna ingen strålände funktion. Däremot fungerar topplinorna som kapacitanser i antennens svängningskretsar.

Anpassningsspoler

De strålände delarna av antennen är drygt 100 meter långa. Vid den våg-

längd som SAQ sänder på (17.440 m) skulle de behöva vara drygt fyra km långa för att fungera som antenner av egen kraft. Därför finns anpassnings-spolar inkopplade mellan de strålande elementen och jord. Anpassnings-spolarerna är individuellt avstämda beroende på var i antensystemet de sitter. Induktansen hos varje spole är ca 0,01 Henry. Spolarerna har ett ansenligt format, cirka 1,9 m höga och 2,8 m i diameter. De står uppställda på betongfundament.

Jordlinenät

En viktig del av antennen finns under

bundna ca 100 meter ut från och på var sida om centrumlinjen.

Balansnät

För att uppnå god jordkontakt är varje avstämningsspole ansluten till jordlinenätet i 14 punkter. Detta sker via det så kallade balansnätet. Detta består av ledare som är upphängda i trästolpar cirka fyra meter över marken. Balansnätet grenar ut sig från avstämningsspolen till sju anslutningspunkter på var sida om respektive torn. Anslutningspunkterna ligger 100 meter från antennens centrumlinje och avståndet mellan anslutnings-

Antennströmmen fördelas över antennen via åtta topplinor.

jordytan. Utefter hela antennens längd ligger kopparledare nedgräva tvärs antennens längsriktning. Dessa ledare når cirka 250 m på var sida om antennens centrumlinje. Avståndet mellan kopparledarna är normalt cirka sex meter. Nära tornen och anpassningsspolarna ligger de tätare. Kopparledarna är sinsemellan för-

punkterna är cirka 54 meter. Därmed blir jordströmmen jämnt fördelad till jordlinenätet utefter hela antennens längd.

Lite om antennens elektriska egenskaper kommer i nästa nummer av Alternatorn.

OLA HERNVALL

Vågat.

God middag! Klart jag önskar er en god middag. God och näringsriktig! Varje dag! Alltför många människor undfår icke denna nåd. Om ni minns så kalftrade jag moderna människors kostvanor i det förra kåseriet. Vem är då jag, att kritisera andra, att kasta första stenen. Även jag är en fallen. Gräddsåsen fläckar ock mitt bröst. Skulle jag så tiga still, och se mina bröder och systrar i olyckan gå under? Icke!

Nå, skämt åsido. Visst lever många människor osunt. Särskilt är det väl ett stadsbygdsfenomen. Inte minst på grund av trendnisserier och nöjeslivstäthet, som i städerna mer än på landet, styr människors liv. För länge sedan var det där med matlagning också mödosammare och allvarligare än nu. Hemslakt och långkok finns det ju inte mycket av idag. Har ni förresten någon gång tänkt som jag: Det är ett herrans ståhej med ”fin” mat och dem som lagar den. Det är Årets kock hit och Gastronomiska akademien dit, och di mest bemärkte i skräet är män!

Bortglömda är alla miljoners miljoner kvinnoarbetstimmar vid spisen, där alla de där senare så berömda kockarna (och de flesta andra karlarna också) fått jättefin mat som gjort dem kapabla att vinna alla sina tävlingar. Tänk bara på alla mödrar som lagt grunden till sina barns matkunnande! Tänk på alla ”obemärkta” små flickor som tjänat som pigor och lärt sig sitt matkunnande från grunden under ibland svåra omständigheter! En av de sistnämnda var min frus mormor, som tjänade som piga i ”bättre” hem. Hon var ambitiös och läraktig; skrev ner recept i en vaxduksbok, förmodligen

från andra kokböcker, men väl även ur minnet av det hon lärt av stränga kokerskor i de kök hon tjänade i. Här kan man bland annat läsa om hur man anrättar allt från de enklaste ”Mannagrynskaka” och ”Hafresoppa” till de mer krävande ”Stufvad Lake” och ”Stufning i Krustader af Fogel”. Ett notervärt recept är ”Ekta Sköldpadd-soppa”. Läs och rys! ”Sköldpaddan bränes med ett hett järn i ändan, hvarhvid han utstreckt sin hals som genast afhugges. Blodet tages i förvar...”. Ja, vad tusan, tänker vi bara efter en smula så avlivar vi ju alla fän vi sätter i oss, och tack för det! Fast det är klart, ostron slinker ju ner...

Avslutningsvis ber jag att få föredra följande anekdot med gastronomisk anknytning:

I huggarlägret hade kockan just i vredesmod lämnat karlarna. De hade varit gnälliga rörande maten, en del av dem allmänt sura, några otillständigt ”klåfingriga” vad gällde hennes lekamen och hon tog sin Mats ur skolan. Bestörtningen blev stor bland manligheten, men några av de klo-kare dämpade de slagsmålsungar som dök upp, och lyckades organisera en nödlösning. Man enades om att lotten skulle avgöra vem som först skulle laga maten, och att den som därefter klagade på kvaliteten på densamma, skulle få ta över. Två resultat skönjdes omedelbart: 1) Den matansvarige gjorde maten så oätlig som han bara kunde, och 2) Ingen nändes klaga. En morgon var gröten dock gjord på hälften gryn och hälften salt. En av de grövsta busarna glömde sig och vrålade: ”Det var den j-vligaste gröt jag ätit i mitt liv!” Så besinnade han sig och försäkrade ivrigt: ”Men god! Förbannat god!